

מטאמורפוזיס מתוך ונימבוס : אתה חושב?
אורי אפשר להדפיס אותו? האם עולה הר-
בה כסף לפרסם סיפור שכזה? האם מור-
ציא לאור יקבל עליו את הדבר? ולי אין
כסף לשלם לבית-הדפוס? ...

י"ח ברנר והרומן את ידי...

רה, והסותר החזיר לו את הכסף. ככסף
הזה שילב יוסף חיים להדפסת הסיפור
והיה העקוב למישר. מאז נקשרה נפשו
של מטאמורפוזיס, הלא הוא שני עגנון,
כנפש יוסף חיים והיה רואה בו את מורו
ורבו. כל מה שהגה וכתב היה בא ומספר
ליוסף חיים.

שפת הכי"ת. אחרי ש"ח ברנר עבר
לירושלים, נוסע אחיו בנימין לבקרו שם,
ופגש סופר צעיר בשם אלכסנדר חשין,
שעליו הוא אומר: "הנה הוא אדם רציני,
ני, מעמיק לחשוב ובנתח כהגיון יצירות
שפרותיות בוויכוח שבין הסופרים בכיתו
של יוסף חיים, והם מקשיבים לדבריו
בכושר ראש ובהערכה תמיד; והנה הוא
יוצא לו אתי ונעשה ילד שובב, להוט הוא
רי מעשי קונרס, ודומה שנוח לו בחבי
רתי יותר מבחברת אחרים, שהרי נוהה
אני אחריו בכל מעשיו ומעריצו."

"באתר הימים התחיל ללמדני שפת סת'
רים - להסיף לאחר כל אות מנקודת את
האותיות נר"ן וכו' מנקודות בתנועת את
אות. למשל: אני חפץ תפוח. ייאמר כי
שפת הסתרים: אנכניכי הנכפנכמן תני
כפונכוהונכ' לאחר שלימדני את לשון
ננו לדבר בשפה זו, היינו מלמדני פרוזו-
כות ומדברים בה בקול רם, עד שהיה מיי-
שהו נגיש ושואל באיזו שפה אנחנו מדבר
רים, ואלכסנדר היה משיב בשפת הצינקה-
ציים אנו מדברים... אלא שאלכסנדר
חשין, שהיה אוכל על שולחנו של י"ח
ברנר, היה בעל נטיות חזקות לקומוניזם
וחזר כעבור זמן לרוסיה, שם הוא חוסל
שנים מאותו יום על-ידי סטאלין.

איסיים חדשים. בנימין ברנר עז-
רך מסעות שונים בארץ, ומתאר כיצד
הוא פוגש בכינת בנח ופנולסקי, ובאחד
רים, והוא מתאר אותו הגושל של מתיישב-
בים חלוציים: "לעיתים בא לבקר אצלם
איש אחד, אינו שמו, שהיה אוסף צמחים
וממין אותם וכופש אותם. ברבות הימים
נתפרסם האיש כחוקר צמחים גדול, הלא
הוא פרופסור אייב... מפעם לפעם היו
באים לשם אנשים משונים, כלבושים וכמוני-
הגיהם, פרוצי שיער, נתונים לשלהם, ולא
היה נהיר לי מה טיבם ומה מעשיהם. הצד
השווה שבכני החבורה המזונוה היות, שי-
כולם החזיקו במין אידואל של אהבת האדם
והסכע... ניכר בהם שגלויו וידוע להם שי-
נבדלים ואתם מכופש אותם. ברבות הימים
הנים ואל הטבע, כמיני איסיים חדשים,
קטובים זה לזה וזהים זרים... "

במהלך טיוליו בכינת פוגש בנימין
ברנר באגדה נוספת, המשוררת רחל:
הייתי פוגש לעמים עלמה משובת-גוף,
קעלת שיער ארוך, יושבת על האכנים ה-
שחורות והחלקות שעל חוף הים, מהורי-
הדת וחולמנית. היא הייתה ממינה אותי
לישבת על ידה, ושיחתה לא היתה שיחה
של ממש: שתיקות ארוכות, שיכובי-מש-
פנים, כמיני נקודות אחוזה לורמי המחשבה
ולתנודות של רגש, באוויר הרומם והחלול
העומק את ההוויה.

"בהמשך הזמן נודע לי כי היא רחל
המשוררת... "

מילחמת השפות. בשבוע ליפו, נקלע
התלמיד בנימין ברנר למילחמת השפות
שהקיפה את כל מוסדות החינוך של חברת
עזרה, והוא קושר את גורלו בעיברית.
למטרה זו החליט להעתיק את מגוריו מיפו
לירושלים. בדרכו לשם הוא עובר בבית
שמן, שם התגורר אחיו יוסף חיים באותם
ימים, במטרה לקבל ממנו מיכתב-המלצה
לא.מ. ליפשיץ, ממנהלי הסמינר למורים
שם הוא מתעתד ללמוד. את פגישתו עם
אחיו בפעם זו מתאר בנימין:

"בבוקר ערב הפסח באה חיה ברנר עם
הילד בכ"שמן. אורי הקטן * לא היה רגיל
בנפישות ארוכות והיה עייף וככה בלי
הפוגה. גם היה עצמה היתה נרגזת. דבר
לא היה מוכן לחג, ההדר אינו נקי ואינו
מסוייר, והיא קבלה בקול בוכים על גוי-
רלה המר... "

בהמשך דרכו לירושלים פוגש בנימין
ברנר, ברמלה, בשייך בדואי משבט ערב
אל-עטאנה, וכתוצאה מהיכרות זו עובר
בנימין להתגורר במאהל השבט, שם הוא
מנהל את פרשת-האהבים הראשונה שלו,
עם בדואית: "השתלבותי בחיי הברווים.
שערי צימח ונתקרוזל, עד שרמזו לי שעלי
להתחיל לקלוע לי צמית ואף הציעו לי
עזרה... לקראת הסתיי, עוזב בנימין ברנר
את השבט.

הספירה. בהגיעו לירושלים הוא מת-
קבל אחרי טירתה רבה, בסמינר למורים
שבהנהלת דויד ילין וסגנו א.מ. ליפשיץ.
בספר זה הוא מציג עולם ומלואו מהיחם
של התלמידים בירושלים של פרוץ מיל-
חמת-העולם. יום אחד חומדים להם לצל-
שניים מחבריו של בנימין, ומפיעים שמור-
עה שהוא גנב ספר מרכושו של אחד ה-
מורים. בנימין מחפש צדק לעצמו, ובמהלך
חיפושי הצדק שלו הוא מושעה מלימודיו
בסמינר, ומגייס את אחיו י"ח ברנר ל-
הגנה על שמו הטוב, ומזיעוק לירושלים.
כרוולוגיית הסיפור מופיעה ברשימה שי-
כתב י"ח ברנר, חומר לתולדות הפדגוגיקה
בירושלים החדשה, שם מתוארת הסטייה
שהעניק י"ח ברנר לא.מ. ליפשיץ, בהגנה
על כבוד אחיו (ראה: ציטטין).

יוסף לואידור. כתוצאה מאותה תקרית
עוזב בנימין את ירושלים, ואחרי תקופה
קצרה שבה הוא משמש כמורה פרטי במור-
שבה חולדה, הוא מגיע לא אחיו השני,
שהיה בגדרה, והופך מייד שומר בכרמים.
בעבודת השמירה הוא פוגש ביוסף לואי-
דור, מי שנרצח מאוחר יותר יחד עם
י"ח ברנר, ביפו.

כירונים ואהבה. זהו שם הפרק ה-
אחרון בסיפור של בנימין ברנר, ובו מתור-
איים כיבוש הארץ על-ידי הבריטים, והת-
גייסות לגדוד העברי. עלילותיו במצ-
רים, ופגישותיו בדמויות אגדתיות כטרומ-
פלדור וברל כצנלסון. במהלך שירותו בי-
גדוד מוצב בנימין על גשר הירמוך, שעליו
עוברת מסילת-הברזל המוליכה לדמשק,
ושם הוא מנהל פרשיית אהבים שנייה
עם נערה בדואית: "שילחתי יד ונגעתי
בה. מעי המו כי. אצבעותי, שיהו את
ידי כביכול, היו קרות, אבל עורפה להט
כאש, כותונתה נתבררה, ושני שדי בהם,
עלומים וזכים, קרנו אלי. עלה ריחם כאפי
ונשתכרתה, החשק הדליקני, ורשט עבר
בגופי. עתה יקרה היתה לי מאד. אל-
הים, רק רגע אחד להצמיד את אפתי
לשדיים האלה, פיוז רעיון-אזון בלבי, אבל
היא תכרה! אלא שחפתי קלות ואמרתיו כי
מנסה דבר, כואי, כלה! כלה! "

אלא שעד מהרה מוסבת יחידתו מגשר
גדוד-העבודה בכביש חמי-טבריה, שם הוא
הירמוך לעיר חיפה, ושם הוא נקשר בי-
עלילת-אהבה עם פרוצה יהודיה, ולבסוף
משתחרר מהגדוד העברי, מבקר אצל יוסף
חיים ברנר בתל-אביב, וממשיך משם ל-
גדוד-העבודה בכביש חמי-טבריה. שם הוא
פוגש ביצחק שדה וחווה באחת מעלילות
הגבורה שלו. הספר מסתיים בהיוודע
לתל-אביב, וכך תם סיפורו.

גדולה היתה הבדידות הוא ספר קפדני
ומדוקדק, המעלה באורח אישי את העשור
השני של המאה בארץ-ישראל, בעוצמה
המתעלה מעל לתיאורים המקובלים של
אותה עת. תוך הקפדה על פרטים קטנים
וגדולים כאחד, זהו ספר העוסק בעולמו
של בודד, בחברה שלא שתה ליבה לבוד-
דים באותם הימים. ספר של אדם מלא

* בנו של י"ח ברנר, הוא אורי יפה,
סגנו של יגאל אלון במפקדת הפלמ"ח.

אמונה בצדיקתו ובלתי-מתפשר, ספר שיש
בכוחו לפענח כמה פרטים לגבי אחיו של
המחבר, גדול סופריה של ארץ-ישראל, י"ח
ברנר.

ספרים מומלצים

סיפור-נפש

● סיפור-נפש הוא כותרת-המישנה שי-
העניקה **אלה ברקת** לסיפורה תנו לי להי-
כנס. ספר זה הוא סיפור גילגולים, בעל
אופי מאד אוטוביוגרפי, המתאר את תל-
אות החניכה וההתקבלות של נערה עולה
חדשה בחברה הישראלית. סגנון הסיפור
היא של יודוי באוזני פסיכיאטר, בבית
חולני-נפש, ובמהלכו מתארת הגיבורה את
גילגוליה החל משנות ה'40' בבית-המוע-
צות, ועד לשנות ה'60' בארץ. הסיפור הוא
בעל אלמנטים אוטוביוגרפיים רבים, מלווים בי-
פרקים מרתקים המתארים את תהליך וסבל
קליטתם של העולים החדשים בשנות ה-
מדינה הראשונות. מן הראוי לציין שנוצר
מת התיאורים של הגברת ברקת, על הסבל,
היגון והעוני של העולים החדשים, מעמידה
ספרים כמו שש כנפיים לאחד של **החוד
ברמזוב**, שראו אור בשנות ה'50, והתי-
יימרו לתאר בסיגנון ריאליזם-סוציאליסטי
את אותה תקופה, כקאריקאטורות של ריי-
אליוס. הספר ראה אור בהוצאת רשפים.

תולעי תרבות

מאזני(רושלים)

מאזניים הוא הכותרת של ירחון אגודת
הסופרים העבריים בישראל, והוא מפרסם
את יצירות-המופת ואת מאמרי-המופת של
עסקנות אגודת הסופרים בגל, שכל קשר
בינם לבין סיפורת כלשהי מקרי בהחלט.
אלא שמסתבר כי אין אכסניה זו מסוגלת
לספק את בולמוס הפירוסים הנוגף את עסי-
קנייה-הסיפורת, שמיספרם עולה על מיספר
הסופרים * בארץ.

בירושלים קיימת לה קהליה עצמאית
של העסקנות הספרותית, שחבריה מפרנסים
ועד משלהם ונהנים מכספים רבים של
משלמי המיסים, שנועדו מטבע בריאתם
לסופרים ולא לעסקנות. בין הבולטים בי-
עסקנות הספרותית בירושלים דמויות כי-
מנכ"ל בית הסופר, שמאי גולן, המתורגמן
מגפרוד וינקלר, ישראל אלירן ואחרים.
את הסניף מנהלים, מאחרי-הקלעים, הסופר

ישראל אלירן

תמלילים לאופרות שואניות

הפרלמנטרי של הארץ יהושע טרפי, הי-
מו"ל-לשעבר חיים תורן, והמחנך שלום
קריימר.

מזה שנים רבות נוהגת עסקנות-הספרות
הירושלמית לפרסם מאסף שנתי, המהווה
בדרך-כלל פורקן של סימני-דפוס, לבולמוס
הפירוסים שאינו מרפה מהלטיפונדיה **

* הסופרים והמשוררים הירושלמים נו-
הגים לפרסם מיצירותיהם בכיתב-העת:
"ס/קריאה", "פרוח" ו"טעויות".

** אחוזת גדולה שנעבדה ברומא הי-
עתיקה בידי עבדים.

שלה. את המאסף הם נוהגים בדרך-כלל
לפאר בציימוקים חומים של אורי צבי גריני-
ברג. מאסף יצירותיה של העסקנות הי-
ירושלמית ממומן על-ידי עיריית ירושלים,
מישרד-החינוך ועוד גופים ציבוריים, שי-
נבצר מהם להבחין בין סיפורת לבין פריי-
הלולים של עסקנות. ידוע לכותב שורות
אלה, שאחד ממאספי ירושלים הגיע לי-
מכירת-שיא של 60 עותקים במהלך שנה
שלמה.

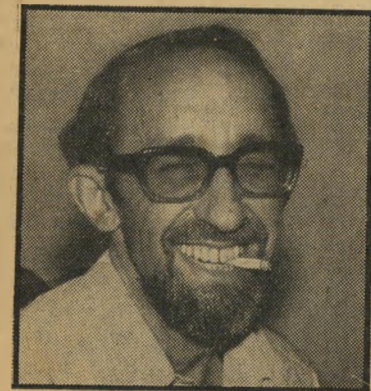
בימים אלה התבררנו, שהעסקנות הי-
ירושלמית החליטה להפסיק את הופעת הי-
מאסף ולהמיר אותו בריבעון שייקרא ירו-
שלים, שם תוצג מרכולתם. על עריכת
כתיב-העת הזה הופקדו ישראל אלירן, מורה
שהתפרסם בחיבור תמלילים לאופרות שוא-
ניות גרמניות, והד"ר פינחס פלאי, עסקן-
תרבות דתי.

סופרי ומשוררי ירושלים שאינם נוהגים
לנבזר בפנכות העסקנות הירושלמית, ימ-
שיכו לפרסם מיצירותיהם בכיתב-העת סופ-
רותיים אמיתיים, ואמר אחד מהם: "מירור-
שלום תצא תורת העסקנות הסיפורתית."

בחטף

סטנזורה

● על ספר-יוצורונותיו של שר-החוק
לשעבר, **אבא אבן**, העומד לדאות אור-
בעיתד הקרוב, אמר מדינאי יריב: "אחרי
שהוא כתב את עמי ואת ארצי, מן הראוי
שיכנה את ספר-יוצורונותיו אני". בעיתון
הספרות פרוצה מס' 19/20, שראה אור
בימים אלה, מתפרסמים שני סיפורים פריי-
עטו של הסופר **ייתם ראובני**. אחד מ-
שני הסיפורים עוסק בנכה מילחמת יום-
הכיפורים, שאבר זכרותו נפגע במהלך הי-
מילחמה * ובחיי-המין שלו. פירוטו של
סיפור זה מעורר שעוריה זוטא: כמה
חבריי-כנסת קיצוניים ודתיים עומדים לפ-
נות באורח פומבי לשר-החינוך **זבולון**

אפרים סטן

ניתוק מתרבות

המר, בבקשה שיפעיל את סמכותו כדי
למנוע הפצתו של סיפור זה. באותה חוברת
מופיע גם הנוסח המלא של מחזה רגיל
מאת **יורם מטמור**, מחזה העוסק במחי-
דליו של דור מילחמת השחרור ואשר
עורך שעוריה-ירבתי עם הצגתו על קרשי
התיאטרון הקאמרי בשנת 1956. חוגים
בתיאטרון הקאמרי עלשים, שיש בכוננת
התיאטרון להעלות לכשיו מחדש את מחזה
רגיל לרגל מלאות 30 שנים למדינה ●
אפרים סטן זכה ללמוד שיטות לצינוור
תרבות, בפולין הקומוניסטית שממנה עלה
לארץ. הוא ממונה על תוכנית-הנפל הי-
תרבותית של הטלוויזיה, המכונה קלעים,
ומסתבר שבה הוא ממחיש את השכלתו
הודאגובית. לפני זמן לא רב צילם אחד
מציוותי הטלוויזיה קטע בן שש דקות,
במחיצת הצייר **יוכב ריב**, שדיעותיו על
אודות החברה הישראלית חרגות מן הי-
מקובל על סטן. התוצאה: ביטול הקרנת
הקטע שבו מביע ריב את דיעותיו הי-
חייגות. בחוגי ציירים מקובל, באחרונה,
לכנות את ההתייחסות של התוכנית קל-
עים לאמנות הישראלית, שבשנים הא-
רונות היא פוליטית עדי-למאד, בכינוי
עומד לדאות בקרוב אור כסידרת הספרים
סיפורת, ספר רשימות של העיתונאי
אהרון ככר ●

* כרות-שיפכה לא יבוא בקהלי-ישראל.